

ג. יום אחד האמור באותו ואת בנו הוא לילה ובקר שלאחריו. (בן זומא דרש זאת גורה שוה יום אחד ממעשה בראשית).

קלב. א. מצות כיסוי הדם – כיצד?

ב. ניתז הדם למקום אחר; דם שעל הסכין – האם חייב בכיסוי?

ג. שחט חיה ובהמה, דמו של זה על גבי דמו של זה – האם חייב בכיסוי?

א. מצות כיסוי הדם נוהגת בשוחט חיה או עוף, נותן עפר תיחוח למטה ולמעלה. (וכסהו בעפר). ואם לא נתן למטה – לא עיכב. אבל אם אינו ראוי לתת למטה – מעכב. (נחלקו הראשונים אם העפר שלמטה מצווה על האדם ליתנו או לייחדו בדוקא, אם לאו).

מצות כיסוי נוהגת בארץ ובחו"ל, בפני הבית ושלא בפני הבית, בחיה ובעוף, הן אותם המבויתות הן שאינן מבויתות, (אשר יצוד ציד – לרבות אותם הניצודים ועומדים, כגון אווזים ותרגולים. פד.). אך לא בבהמה. (ואין אומרים לענין זה 'בהמה בכלל חיה' – לפי שהקיש הכתוב דם הבהמה למים, שאינם טעונים כיסוי – שנאמר על הארץ תשפכנו כמים. פד.).

ספק חיה ספק בהמה – טעון כיסוי מספק. (הרמב"ם והרא"ש כתבו שאין לברך על כיסוי הדם של כוי, מפני הספק. ובשם רבנו יונה כתוב שצריך לברך).

ב. ניתז דם לצדדים, וכן דם שעל הסכין – טעון כיסוי, (וע' להלן פח – האם צריך לכסות את כל הדם או מקצתו בלבד. יש מן הראשונים שכתבו שצריך דוקא לגוררו, כדי שיהא עפר מלמטה ולמעלה, וי"א שיכול לכסותו במקומו, הגם שאין שם עפר למטה. ע' חדושי הרשב"א; תורת הבית א, ה; בדק הבית שם; בית יוסף ופוסקים – יו"ד כח).

ג. שחט בהמה ולאחריה חיה – חייב לכסות. חיה ואח"כ בהמה – פטור, שכבר נתכסה. (וכ"פ בטשו"ע עפ"י העיטור. ויש סוברים שלהלכה בכל אופן חייב לכסות, כל שלא בטל דם החיה במיעוטו, בכמות כוז שאילו התערבה במים היתה ניכרת. עפ"י מאירי ועוד).

דף פד

קלג. א. דם שחיתת קדשים, קדשי מזבח וקדשי בדק הבית – האם טעון כיסוי?

ב. השוחט לחולה בשבת, או מי שעבר ושחט בשבת באיסור – האם מכסה את הדם?

ג. האם מותר לשחוט כוי ביום טוב? ואם שחט – מהו לכסות דמו?

ד. איזו מצוה ודאה דוחה שבת ואין ספקה דוחה יו"ט? ואיזו שודאה אינו דוחה שבת וספקה דוחה יו"ט? ואיזו שודאה אינה דוחה שבת ולא ספקה דוחה יו"ט?

א. דם של קדשים, הן קדשי מזבח (קרבן העוף), הן קדשי בדק הבית – אינו טעון כיסוי. (ושפך וכסה – שאינו מחוסר אלא שפיכה וכיסוי, יצאו קדשי בדק הבית שמחוסרים גם פדיון, כי לפני הפדיון אינם ראויים לאכילה, ושחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה – כר"ש; יצאו קדשי מזבח שטעונים גירוד, שהרי א"א לכסות הדם כשהוא על המזבח. מר בר רב אשי אמר: חיה או עוף – מה חיה אינה קודש אף עוף המדובר כאן אינו קודש אלא חולין).

ולר"מ (פה) המחייב בכיסוי גם בשחיטה שאינה ראויה לאכילה, קדשי בדה"ב חיים בכיסוי – שהרי אין למעטם מ'חיה ועוף' כיון שיש חיה בקדשי בדה"ב. וגם אינם מחוסרי פדיה, שהרי מתחייבים בכיסוי אע"פ שא"ר לאכילה. וצ"ע במשך חכמה אחרי יו"ג).

ודוקא בשקדשי קודם שחיטה, אבל לאחר שחיטה – כבר נתחייב בכיסוי וחיובו לא נפקע (ר' יוחנן בן יוסף – להלן קלט.).

ב. רב עוירא דרש: השוחט לחולה בשבת – טעון כיסוי (שכבר ניתנה שבת לידחות אצל שחיטה זו. רש"י. ודוקא כשאין שם איסור תורה, כגון שהיה לו דקר נעוץ מבעוד יום. ר"ן). ורבה דחה דעה זו מכל וכל, מחמת דברי הברייתא, שלא ניתנה שבת לידחות אצל כיסוי. וכל שכן מי שעבר ושחט באיסור – לא ניתנה שבת לידחות, ואסור לכסות בשבת. (ומשמע שבזה מודה גם רב עוירא).

(א. אם היה הדם קיים לאחר השבת – יכסנו אז. ר"ף).

ב. היה לו עפר מוכן שאינו מוקצה – נחלקו הראשונים אם מכסה בשבת אם לאו).

ג. שנינו במשנתנו, אין שוחטים את הכוי ביו"ט, ואם שחטו אין מכסים את דמו. ר' יוסי בברייתא למד זאת בקל וחומר' ממילה, ור"א הקפר השיב על אותו ק"ו.

ד. מצות מילה ודאה דוחה שבת וספקה (כגון שנוולד בין השמשות) אינו דוחה יו"ט. (וצ"ע בזכר יצחק ו).

מצות שופר ודאה אינו דוחה שבת וספקה (טומטום ואנדרוגינוס) דוחה יו"ט.

מצות כיסוי אין ודאה דוחה שבת ואין ספקה (כוי) דוחה יו"ט.

קלד. אלו הנהגות דרך ארץ בעניני אכילה ופרנסה, מוזכרים בסוגיא?

לימדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא בהזמנה הזאת (אשר יצוד... כלומר, לא יאכל בשר תדיר, אלא לאחר יגיעה ושירחה, שלא יעני. רש"י וריטב"א. עוד יש לפרש: לא יוציא דמים מרובים, אלא כצידה הזו. רש"י); שלא יאכל בשר אלא לתאבון (כי ירחיב... אשר תאוה נפשך לאכל בשר); לא יקח מן השוק אלא אם יש לו בקר וצאן, ולא יזבח ויאכל כל בקרו וצאנו (וזבחת מבקרך ומצאנך).

אדם בריא, אם יש לו מנה – יקח לסעודתו ליטרא ירק משבת לשבת. עשרה מנה – יקח ליטרא דגים. חמשים מנה – ליטרא בשר. מאה מנה – ישפתו לו קדרה בכל יום. אבל בדורות חלופים, לא יקמץ אלא אפילו ילוח ויאכל, שלא יסגף עצמו בעינוי ויצטרך לבריות יותר). ועל דרך כלל אמרו, לעולם יאכל אדם וישתה פחות ממה שיש לו, ילבש ויתכסה במה שיש לו (- כפי יכולתו, שלא יתבייש), ויכבד אשתו ובניו יותר ממה שיש לו.

לעולם ימכור אדם שדה ויקח עתודים (ומחיר שדה עתודים) – שמדם חלב לפרנסה וגזיזים ללבוש. ואל ימכור אדם עתודים ויקח שדה; די לו לאדם שיתפרנס מחלב גדיים וטלאים ולא ישחטם ויאכלם (ודי חלב עזים); לחמך קודם ללחם ביתך (ללחמך ללחם ביתך); לא ילמד אדם את בנו בשר ויין (וחיים לנערותיך). הרוצה להתעשר – יעסוק בבהמה דקה (ועשתרת צאנך. ובחורשין ולא בישוב. תוס').

לא ישתה מי פושרין בכלי מתכות אם לא הורתחו, כאשר אין בהם שרשי עשבים ותבלין.

הרוצה לאבד ממונו – ילבש בגדי פשתן יקרים וישתמש בכלי זכוכית שבירה ויקרה, וישכור פועלים לחרוש בכרמים בשוורים, ולא ישב עמהם.